

Bøger

Læst af

Peter Schepelern (P.S.)

Enrico Juhl (E.J.)

Jørgen Oldenburg (J.O.)

Per Calum (P.C.)

MURNAU

Lotte H. Eisners bog om Murnau kom første gang i en fransk udgave 1964, derpå i en ændret og forøget udgave på tysk 1967 og foreligger nu i en definitiv engelsk udgave. Ændringerne i forhold til de tidligere udgaver består i omgruppering af stoffet, en smule nyt materiale og især en mængde nye illustrationer (184 imod den tyske udgaves 44), og desuden bringes hele originalmanuskriptet til »Nosferatu«, som man dog havde foretrukket på originalsproget. Lotte Eisners bog hører til den traditionelle liv-og-værk-genre à la Marie Setons Eisenstein- og Ray-biografier; man får udførlige oplysninger om Murnaus liv og levned som supplement til beskrivelserne af hans film. Lotte Eisner er glimrende som historiker: hun benytter sig i vid udstrækning af simpelt hen at fremlægge sit kildemateriale (udsagn fra Murnaus familie, venner og medarbejdere) og er til stadighed meget omhyggelig med kildeangivelser og dokumentation. Undertiden svinger hun sig nok rigeligt højt op i den patetiske biografi-stil i afsnittet om Murnaus bratte død, hvor Murnaus homoseksualitet, skæbnesvangre spådomme og græsk mytologi går op i en højere enhed, og Eisner har nok i det hele taget en svag-hed for det sensationelle og ikke altid lige relevante, som f. eks. oplysningen om at Murnau »once had a very hand-

some Malay servant when he lived in the Douglas-Strasse, Berlin-Grünwald, who had run amok and killed a chambermaid while his employer was absent. The police had to break down part of the house to get at him«. Bogens svag-hed er dog især analyserne eller rettere beskrivelserne af filmene; Eisner er uforholdsmæssigt meget optaget af lyssætning og ekspressionistisk sprogbrug i manuskripterne på bekostning af det idémæssige og tematiske i filmene. Beskrivelserne indeholder lidt for ofte udsagn af typen: »The flounces of a crinoline glide like a Mozart melody down the curves of the grand staircase, which is alive with the movement of intrigues«. Eisner er især optaget af at forfølge de ekspressionistiske stilelementer, som hendes bog »The Haunted Screen« også behandlede; men det må også indrømmes, at Murnau-bogen faktisk giver imponerende god besked om filmenes billedeeffekter og deres afhængighed af manuskript og tekniske vilkår, om manuskriptforfatteres, arkitekters, fotografers, skuespilleres og instruktørs arbejdsmetode. Bogen er et glimrende dokumentationsværk om en af stumfilmens største instruktører, men den er altså ikke blevet det definitive værk om Murnaus kunst. P.S.

Lotte H. Eisner: Murnau. Secker & Warburg, London 1973. 287 sider, £ 4.00 (hardcover) og £ 2.10 (paperback). Tilsendt fra Arnold Busck.

SØN AF GROUCHO

Denne bogsæson står i Marx Brothers' tegn; foruden den af Malmkjær omtalte »Why a Duck?« er flere af deres filmmanuskripter udkommet i bogform, rygterne svirrer om en vis »Groucho, Harpo, Chico and Sometimes Zeppo«s snarlige udgivelse, og endelig har Arthur Marx skrevet en ny biografi over sin far, 20 år efter den første »Life with Groucho«. Bogen kunne ha' fyldt (og kostet!) det halve, der er for meget om Arthur selv, hans komplekser over at have en berømt far og om hans lange vej til at blive dem kvit.

Hvad Groucho angår, får man det indtryk, at han er den samme derhjemme som på scenen: hans tre koner er øjensynligt blevet behandlet på samme måde som Margaret Dumont, men har næppe haft den samme tilmodighed! Da hans første kone, som han var gift med i 22 år, forlod ham, var hans afskedsord 'Well, it was nice knowing you, and if you're ever in the neighborhood again, drop in'. Grouchos vittige form er simpelthen en del af ham selv, og forfatteren beskriver ham som en i bund og grund kærlig fader, der har svært ved at vise naturlige følelser og gemmer sig bag et røgslør af gags. Han er præget af sin fattige opvækst, og når han ikke opdrager sine børn ved hjælp af vitser, kritiserer han dem for at vænne dem til den 'tough'e verden, hvor man ikke kommer let til penge.

Når Arthur fortæller om sig selv, skri-

der 'handlingen' kronologisk frem, mens beskrivelsen af faderen er temmelig løst struktureret; den bygger fortrinsvis på vittigheder, kyniske bemærkninger og anekdoter, som ikke alle stemmer overens med Grouchos egne versioner!

Bogen giver et livligt billede af Hollywood-miljøet i trediveerne, og et væld af kendte navne bliver omtalt; dog synes jeg, man hører for lidt om de andre brødre, og om hvorfor de ikke følte sig inspirerede til at arbejde sammen mere i slutningen af fyrrerne.

Mest interessant er Harpos og Grouchos barske kommentarer ved Chicos begravelse (nedfældet af Arthur): 'Nobody could know Chico unless he was a card hustler,' Harpo said, 'Or a madam in a whorehouse,' added father ... 'But he was kind to his family and good to his kids,' said Harpo. 'Sure, he was cheating on Betty from the first day he married her!' E.J.

Arthur Marx: Son of Groucho. David McKay, New York 1972. Kr. 77,00.

MANUSKRIPTER

Det amerikanske tidsskrift »Film Comment« står bag udgivelsen af en nyttig og underholdende, men også ret usystematisk og kvalitetsmæssig svingende antologi, »The Hollywood Screenwriters«. Efter de sidste 20 års intense fokusering på instruktørerne er den kritiske opmærksomhed rundt omkring ved at blive rettet mod andre Hollywood-pro's, og Film Comment-folkene har i denne sammenhæng polemisk valgt at anskue manuskriptforfatterne som de egentlige auteurs. Udgangspunktet kan selvfølgelig debatteres, men det er nok pædagogisk rigtigt og under alle omstændigheder meget spændende at se tingene fra en helt anden vinkel end den sædvanlige. Jules Furthman, der skrev så karakteristiske Sternberg-film som »Shanghai Express« og »Marocco« og så Hawks'ske historier som »To Have and Have Not« og »Rio Bravo«, gøres således i en artikel af Richard Koszarski til den egentlige ophavsmand til de selvbevidste, kølige, sensuelle kvindesikkelser og til de tætte, detaljemættede plots, man finder hos de to instruktører, der jo ellers ikke normalt placeres i samme bås.

I øvrigt består bogen dels af kritiske essays om enkelte fremtrædende forfattere, dels af mere grundige interviews med andre, nyere folk, endelig af en lidt tilfældig enquete, spændende fra Delmer Daves til George Zuckerman. Nogle af artiklerne er glimrende (Richard Korliss om Ben Hecht, Sarris om Preston Sturges) andre kunne undværes, som det må blive tilfældet, når en bog stykkes sammen af materiale fra mange forskellige mennesker, og udgiveren ikke er hårdhændet nok.

Men har man bare lidt tiltro til tesen om manuskriptforfatteren som auteur, har bogen sin egentlige værdi i de filmografier, den rummer: 75 opgørelser

over de vigtigste forfattere fra stumfilmstiden til nu. Disse indekser kunne være mere udførlige, men det er mindre væsentligt i forhold til den omstændighed, at oplysningerne er samlet. Og når man oven i købet får et par udmærkede artikler og nogle afslørende interviews med i købet, kan jeg kun anbefale denne antologi, måske især som supplement til Sarris' auteur-holdning til instruktørerne i »The American Cinema«. J.O.

The Hollywood Screenwriters. New York 1972. Discus Book, Avon Publ. ca. 26,00 kr.

SVENSKESKUESPILLERE

Så er der ny næring at hente til det danske mindreværds-kompleks overfor svenskerne, der jo gang på gang har vist deres evne til først at indhente og derefter overgå os, ikke blot i Idrætsparken men også på andre områder, f. eks. filmleksika. I nogle år har vi med rimelighed kunnet kro os, for hvilket andet land ejede et værk i lighed med Bjørn Rasmussens »Filmens H-H-H«, der – alle de forlagsbestemte begrænsninger til trods – er noget enestående i film litteraturen. Men med Sven G. Winquists »Svenskt filmskådespalarlexikon« (og det tidligere udgivne værk om filmforfattere i Sverige samt fortegnelsen over samtlige svenske spillefilm) har man fået et næsten ideelt værk. Med den øjeblikkelige begrænsning at værket kun rummer informationer om skuespillere, er bogen som helhed et formidabelt stykke arbejde. På knap 1000 sider bringes der udførlige, tilsyneladende komplette, checklister på næsten 5600 skuespillere ca. 33.000 roller i knap 1600 svenske film lavet i årene 1902-1972. Og hvert opslag synes fejlfrigt, både direkte – i den forstand, at der ikke synes at være fejl i de angivne oplysninger – og indirekte, i den forstand, at der ikke synes at være mangler i antallet af informationer om hvilke film hver enkelt skuespiller har medvirket i. Den endelige vurdering af værkets pålidelighed må flittigt brug af værket betinge.

Når opslagsværket alligevel ikke er helt tilfredsstillende, skyldes det først og fremmest, at man bevidst (af pladshensyn) har nøjedes med at bringe biografiske data til omtrent 200 skuespillere, mens de øvrige 5400 opslag kun rummer titlen på hvilke film, den pågældende har medvirket i. Et minus er også bogens uheldige format, der forudsætter en solid bordplade. En deling i to bind samt et mere handy format havde lettet brugen. En slags kompensation er det, at bogen er fremragende illustreret, ikke blot med mange stills (ca. 400) fra de 70 års svenske film, men også med en mængde portrætter (ca. 1800) af skuespillere.

Hvornår bevilger Det danske filminstitut i øvrigt de nødvendige penge til en omfattende dansk filmhistorie? P.C.

Sven G. Winquist & Torsten Jungstedt: Svenskt filmskådespalarlexikon. Forum, Stockholm 1973. 946 sider 145 sv. kr. Tilsendt fra forlaget.

Musik

Hørt af

Ib Monty (I.M.)

Poul Malmkjær (P.M.)

Peter Schepelern (P.S.)

LAUREL & HARDY: NATURALLY HIGH

For Gøg og Gokke-fans er der her en plade, som har sin naturlige plads i samlingen med Stan & Ollie-minder. Den indeholder dialoger og sange fra 8 af parrets film. Og selv om man naturligvis straks kan blive meget uenige om udvalget, og lede forgæves efter egne favoritscener, så kan man sagtens glæde sig over, hvad man får at høre, bl. a. vrøvledialogen »I Gave It to Him« fra »Thicker Than Water«, hvor Daphne Pollard og James Finlayson assisterer i forvirringen, eller »A Dog Bit Me« fra »Helpmates«, hvor man har et smukt eksempel på Laurels forbløffende evne til i næste sætning at glemme, hvad han sagde i den foregående. Men pladens egentlige raison d'être må naturligvis være sangene, som man kan have en tilbøjelighed til ikke at nyde fuldt ud, når man også ser parret. Ved at lytte forbløffes man over Ollies smægtende tredivestemme, der til forveksling kan minde om Carl Brissons. Bag dialogerne fornemmer man af og til den hidsigt afspillede cafemusik, som spillet under en dyne, der er uløseligt forbundet med parrets tonefilm. Selve pladens lyd kvalitet er desværre ikke den bedste. Det er ikke de bedste kopier, man har brugt at afspille efter. (Douglas Recording Corp.-Douglas 10).

I.M.

GREAT BALLS OF FIRE

Det var lidt af en kuriøs sensation for den snævre fan-kreds, da Mae West for ca. 5 år siden vamp'ede sig ud i rock'en med »Way Out West«, en LP med numre som en dødsforagende udgave af »Twist and Shout« og en rørende »When a Man Loves a Woman«, og med en meget jævnt spillende gruppe. Trods alt er hun nu kommet igen med en ny LP med vægten på hård rock (så hård som stemmen tillader det) og med en svagelig gruppe, »The Hot Rockers«, som man kunne unde lidt af Mae Wests vovemod. De fem mellemliggende år høres næppe på den nu 81-årige entertainers »Great Balls of Fire«, der har taget sin titel efter side 1's åbningsnummer, og hvis utvetydige 'tvetydigheder' er karakteristiske for en stor del af teksterne. »Men« handler således om nårsomhelst, hvorsomhelst og med hvemsomhelst, »The Naked Age« er en grotesk affære med Mae West som skolepigen (!), der gør sin lærer til vor lådne forfader under fnis og abegrynt. »Happy Birthday Sweet 21« er en parafase over Chuck Berrys gamle glansnummer »Sweet Sixteen«, her udformet som den voksne dames hyldet til drengen, der endelig er blevet gammel nok. Mere heftige numre som »Light my Fire« bakkes op af et kraftigt kor, og intet mindre end »Rock Around the Clock« danner en noget stakåndet afslutning på, hvad jeg med fare for at være ugaltant må betegne som elefant-rock'ens Sarah Bernhardt – altså kagen, ikke skuespillerinden. Pladen bør naturligvis indgå i ethvert uanstændigt diskotek, alene for damens talte indslag, hvoraf en del er repetitioner fra filmene, men hvor man også finder nyere. I »How Miss West Won World Peace« erklærer hun om politikerne og andre, som starter krige: »I'll give them the casual conversation!«. Hun lægger hele FN ned, og freden er sikret. Nummeret fik mig til at mindes en indspillet, men af sædelighedsgrunde aldrig udsendt TV-udsendelse med Mae West, hvori hun på Charles Collingwoods spørgsmål om hendes syn på udenrigspolitikken svarede: »I've always had a weakness for foreign affairs«. (MGM 2315 207).

P.M.

THE GREAT WALTZ

Robert Craig Wright og George Forrest, som for nogle år siden bearbejdede Grieg-musik til »Song of Norway«, har nu udsat Strauss-familiens musik og historie for en lignende musicalisering, som i Andrew L. Stones instruktion er blevet en ucharmerende musikfilm. Det er en slags remake af Duviviers film fra 1938 med samme titel og den Disney-producerede »The Waltz King«, 1963. Og ligesom i Duviviers film er de Strauss'ske valse lempet til så de kan synges som amerikanske musical-songs; og resulta-